

РАЗДЕЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ, ТУРИЗМ И РЕКРЕЦИЯ

УДК 338.48(477:75)

Абдулхаиров А. З.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В КРЫМСКОМ ТУРИЗМЕ И ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА

В статті охарактеризовано використання соціальних мереж у туризмі, готельному та ресторанному бізнесі Криму, а також надана оцінка позитивного і негативного впливу даного каналу просування комерційного продукту в індустрії гостинності.

Ключові слова: Інтернет, соціальні мережі, туризм, індустрія гостинності, SWOT-аналіз.

В статье охарактеризовано использование социальных сетей в туризме, гостиничном и ресторанном бизнесе Крыма, а также дается оценка позитивного и негативного влияния данного канала продвижения коммерческого продукта в индустрии гостеприимства.

Ключевые слова: Интернет, социальные сети, туризм, индустрия гостеприимства, SWOT-анализ.

In the article the use of social networks in tourism, hotel and restaurant business of the Crimea is described, and also evaluation of positive and negative influence of the given channel of promotion of a commercial product in the industry of hospitality is shown.

Key words: Internet, social networks, tourism, industry of hospitality, SWOT-analysis.

Постановка проблемы. Стремительная информатизация общества, постоянное увеличение аудитории активных пользователей сети Интернет, появление новых технических устройств и программного обеспечения расширяют горизонты использования информационно-технических средств в туризме. В связи с этим перед учеными открываются все новые темы для исследований, актуальность которых определяется реалиями сегодняшнего дня. Например, в последние годы было опубликовано несколько статей, касающихся презентации крымского туристского продукта на Интернет-сайтах [1–5]. Однако уже после этого в деятельности участников туристического рынка и гостинично-ресторанного бизнеса сформировался новый тренд – использование виртуальных социальных сетей для различного рода коммуникаций с действующими и потенциальными клиентами.

Анализ исследований и публикаций. Следует отметить, что уже существуют отдельные научные публикации об использовании социальных сетей в различных сферах коммерческой деятельности [6–10], однако ни одна из них не обращается к крымскому материалу.

Цель статьи – определить роль социальных сетей в продвижении туристских и гостинично-ресторанных услуг крымских субъектов предпринимательской деятельности на современном этапе.

Для достижения поставленной цели были сформулированы такие **задачи**:

- раскрыть сущность понятия «социальные сети» и охарактеризовать степень их распро-

странения в мировой и отечественной практике;

- оценить сильные и слабые стороны данного вида деятельности с помощью SWOT-анализа, обозначить дальнейшие перспективы взаимодействия участников рынка с аудиторией социальных сетей;
- проанализировать использование социальных сетей в туризме, гостиничном и ресторанном бизнесе Крыма (преимущественно на примере социальной сети «Facebook»).

Изложение основного материала. Среди исследователей до сих пор нет единого мнения относительно четкого определения границ понятия «социальная сеть» (англ. social networking service). Такое название обычно используется для информационных платформ, онлайн-сервисов или веб-сайтов, специально предназначенных для организации и осуществления социальных взаимоотношений зарегистрированных пользователей. В «узком» значении к ним относят только сети, содержащие публичные или ограниченно доступные профили (англ. profile) с персональной информацией пользователей типа Facebook, MySpace, Google+, LinkedIn, ВКонтакте, Одноклассники. В «широком» смысле эта категория включает также любые блоги (сетевые дневники), включая сеть микроблогов Twitter, сети медиа-ресурсов (самой популярной из которых является YouTube), системы социальных закладок (англ. social bookmarking), т. н. «подсказывающие» геосоциальные сервисы (Foursquare, TripAdvisor), социальные ресурсы с акцентом на фотоизображения (Instagram). Неко-

торые исследователи даже включают в число специфических социальных сетей wiki-энциклопедии (крупнейшая из которых Wikipedia) [7, с. 14], хотя, на наш взгляд, эта позиция является довольно спорной. На всех этих веб-ресурсах важнейшим компонентом является не только текстовая, визуальная, аудио- и видеoinформация, размещенная пользователями – т. н. «контент» (англ. content), но и автоматизированная социальная среда, обеспечивающая коммуникацию между отдельными лицами, группами пользователей, имеющих общие интересы. В частности она включает в себя возможности для френдинга (добавления в друзья), подписки на новые сообщения какого-либо пользователя, возможность комментирования материалов онлайн, технические механизмы выделения, сохранения и распространения понравившихся материалов.

Количество пользователей в социальных сетях увеличивается с беспрецедентной скоростью, вызывая интерес не только у ученых и IT-специалистов, но и у представителей бизнеса. На данный момент в мире наибольшее количество пользователей имеет социальная сеть Facebook (более 1 млрд. пользовательских аккаунтов). Чрезвычайно популярными на постсоветском пространстве являются русскоязычные сети ВКонтакте (188 млн.) и Одноклассники (более 135 млн. аккаунтов). По экспертным оценкам объем общемирового рекламного бюджета в социальных сетях увеличился с 480 млн. долл. в 2006 г. до почти 3,8 млрд. долл. в 2011 г. [11].

Украинская интернет-аудитория также следует этому глобальному тренду. По данным исследования, проведенного весной 2012 г., свыше 81% всех пользователей Украины имеют как минимум один профиль в социальных сетях, предпочитая в основном такие ресурсы, как ВКонтакте (17 млн.), Одноклассники (8 млн.) и Facebook (свыше 2 млн. украинских пользователей) [12].

Опираясь на использование классического метода SWOT-анализа, была предпринята попытка оценить позитивные и негативные стороны использования социальных сетей в крымской индустрии гостеприимства.

Сильные стороны (англ. Strengths).

- Наполнять и редактировать корпоративную страницу (группу, сообщество) в социальных сетях может практически любой сотрудник компании, поскольку для этого практически не нужны специальные технические знания. Он может делать это не только из офиса, но и из любой точки интернет-доступа.

- Потребитель скорее будет доверять отзывам потребителей услуг, размещенным в социальных сетях, нежели прямым рекламным сообщениям представителей компании [6, с. 89].

- Поскольку материалы основных социальных сетей индексируются поисковыми системами, размещение на них информации будет способствовать дополнительным переходам пользователей из Интернет-пространства [13].

Слабые стороны (англ. Weaknesses).

- Консерватизм части потенциальных клиентов, которые игнорируют социальные сети, неактивно используют их или предвзято относятся к рекламно-имиджевой информации.

- Чрезмерная глобализация социальных сетей, при которой отечественные украиноязычные ресурсы не могут на равных конкурировать с русскоязычными и англоязычными. Существующие украинские социальные сети (например, Connect.ua и Friends.ua) имеют сравнительно небольшую аудиторию пользователей, незначительные размеры рекламных бюджетов, а также уступающее ведущим мировым социальным сетям программно-техническое обеспечение.

- Избыточное предложение информации в социальных сетях приводит к утомлению пользователей и рассеиванию их внимания [14].

Возможности (англ. Opportunities).

- Расширение аудитории потенциальных клиентов, в том числе за счет «вирусного эффекта».

- Увеличение убедительности рекламных сообщений и создание положительного имиджа путем привлечения на свою сторону «адвокатов бренда» (лояльных клиентов из числа пользователей социальных сетей) и «лидеров мнений» (авторитетных в тех или иных вопросах пользователей социальных сетей) [6, с. 89].

- Использование аудитории социальных сетей для тестирования новых идей, бизнес-предложений, рекламной продукции (эффект фокус-группы).

- Получение от клиентов-пользователей социальных сетей уникального контента (видео, фото, тексты) [13].

Угрозы (англ. Threats).

- На публичных страницах в социальных сетях некоторые пользователи могут публиковать откровенно оскорбительные и необъективные комментарии, а также не соответствующие действительности факты, что может негативно отразиться на репутации компании.

- Нерегулярные, несоответствующие действительности, недостаточно лояльные к пользователям материалы могут быстро привести к сокращению аудитории в социальных сетях. Общение компании через социальные медиа следует воспринимать не как информационный монолог, а как полноценный диалог, интересный всем его активным участникам и основанный на вза-

имном уважении [14].

Современный тренд по использованию социальных сетей нашел свое отражение и в сфере крымского туризма и гостеприимства. При этом активность здесь идет в двух направлениях – как «сверху», так и «снизу».

Говоря об инициативе «сверху» следует отметить, что достаточно заметным является присутствие в социальных сетях (особенно Facebook) официальных органов власти и государственных чиновников, отвечающих за развитие туристско-рекреационной сферы Автономной Республики Крым. Официальный туристический портал Крыма (<http://www.tourism.crimea.ua>) имеет свое «зеркало» в сети Facebook и на сервисе микроблогов Twitter, где оперативно представляются новости, связанные с крымским туризмом.

Активными пользователями социальной сети Facebook является Министр курортов и туризма АР Крым Александр Лиев (на момент написания статьи – 1773 друга на Facebook и 221 постоянный подписчик) и Председатель постоянной комиссии Верховной Рады АР Крым по санаторно-курортному комплексу, туризму и предпринимательству Рустам Темиргалиев (1109 друзей на Facebook). Эти официальные лица самостоятельно ведут свои страницы в сети, размещают на них разного рода официальную и полуофициальную информацию, инициируют обсуждение различных проблем развития отрасли и даже устраивают тестовые просмотры рекламной видеопродукции, предназначенной для популяризации отдыха в Крыму. Характерно, что оба чиновника не препятствуют размещению на своих личных страницах откровенно критических комментариев пользователей об их деятельности. Такая демократичная и конструктивная позиция положительно влияет на процесс развития крымского туризма на современном этапе.

Движение «снизу» проявляется в том, что все больше крымских производителей туристских и гостинично-ресторанных услуг используют социальные сети для коммуникации со своими бизнес-партнерами, действующими и потенциальными клиентами. Например, среди крымских туроператоров собственную страницу или сообщество в сети Facebook имеют турфирмы «Амиго-тур», «Генуя-тур», «Крым-курорт», «Ласпи», «Профкурорт», «Реди рест», «Тур-Этно», «Черномор» и др. Среди объектов размещения в социальных сетях активно представлены санатории «Украина» и «Саки», отели «Ялта-Интурист», «1001 ночь», «Wellness SPA Hotel More» и др. Наиболее показательным является пример курортного отеля «Mar Le Mar Club» (с.

Песчаное, Бахчисарайский район), который позиционирует себя как объект размещения, который успешно реализует свой продукт исключительно за счет присутствия в сети Internet, совершенно не расходуя средств на традиционную рекламу [15]. Ресторанные заведения Крыма представлены как на уровне отдельных заведений, так и на уровне всеукраинских ресторанных сетей («Княжа втіха», «Козырная карта»).

Промежуточным звеном между профильными органами власти и субъектами туристского рынка являются профессиональные ассоциации и иные общественные объединения. Многие из них также используют потенциал социальных сетей, например, Ассоциация малых отелей Крыма, Ассоциация «Крым-Пляж», Объединение по защите прав потребителей «Курортный Крым», Федерация работодателей в сфере туризма и др.

Однако все эти примеры в основном связаны с сетью Facebook. По мнению специалистов-практиков, другие лидирующие в отечественном сегменте Интернета социальные сети (ВКонтакте и Одноклассники) обладают более скромными возможностями для продвижения туристского продукта. Так, сеть ВКонтакте, несмотря на свою массовость, отличается намного более молодой аудиторией, тяготеющей к развлекательному контенту, а сеть Одноклассники обладает слабыми функциональными возможностями для рекламно-маркетинговой деятельности. В то же время рекомендуется дополнительно использовать другие социальные сети, обладающие специальными возможностями: размещать видеоролики на YouTube (например, для ресторана это могут быть уроки приготовления блюд от шеф-повара), отмечать объекты индустрии гостеприимства в геосоциальных сервисах (Four-square), а также создавать клиентам возможности делать оригинальные фотографии для Instagram и классических социальных сетей с помощью малых архитектурных форм, необычных элементов внутреннего интерьера и т. д. [13].

Таким образом, результаты использования социальных сетей в туристском, гостиничном и ресторанном бизнесе не являются однозначно положительными. Их стремительное распространение имеет также некоторые отрицательные проявления и скрытые угрозы. Однако они также содержат огромный положительный потенциал, который оценен миллиардами пользователей и миллионами предпринимателей во всем мире.

Используя социальные сети, участники туристического рынка получают огромные информационные и коммуникативные возможности. В

то же время они должны диверсифицировать свои рекламно-маркетинговые бюджеты, продолжая уделять значительное внимание более традиционным инструментам продвижения туристского продукта (корпоративные сайты, туристские порталы, реклама на телевидении, радио и в периодической печати, наружная реклама).

В случае дефицита знаний или недостаточного опыта в вопросе распределения рекламных бюджетов по типам носителей (с определением доли на продвижения в социальных сетях), участники рынка должны обращаться к специалистам компаний, специализирующихся на оказании услуг так называемого медиабайинга (англ. Media buying). Также необходимо четко планировать стратегические цели и практические задачи присутствия компании в социальных сетях, что сделает возможным адекватную оценку успехов и неудач в данном направлении деятельности.

В штате компании должен быть выделен сотрудник или группа сотрудников, несущих ответственность за корпоративную активность в социальных сетях и коммуникацию с их участниками. При таком подходе будет сведен к минимуму риск финансовых и репутационных потерь, связанных с возможным неудачным выбором стратегии продвижения в социальных сетях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абдулхайров А. З. Роль Міністерства курортів і туризму АР Крим у рекламно-інформаційному просуванні кримського туристського продукту / А. З. Абдулхайров // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 4. – С. 7–10.
2. Іртлач М. Маркетингові комунікації в управлінні курортно-рекреаційним комплексом Автономної Республіки Крим / М. Іртлач // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. – № 1. – С. 73–79.
3. Мартовий А. Сайти туроператорів і турагентів Криму: показники відвідуваності / А. Мартовий, Н. Коцюбайло // Маркетинг в Україні. – 2006. – № 1. – С. 23–28.
4. Подсолонко М. В. Сравнительный анализ официальных туристских сайтов государств и регионов / М. В. Подсолонко // Культура народов Причерноморья. – 2003. – № 45. – С. 128–130.
5. Соловьев А. А. Интернет как средство развития туризма / А. А. Соловьев // Культура народов Причерноморья. – 2008. – № 137. – С. 130–133.
6. Кудинов В. А. SMO, SMM, PR и брендинг в социальных сетях / В. А. Кудинов, М. О. Иванов // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2012. – № 1. – С. 87–91.
7. Куликова А. А. Подход к классификации пользователей в социальных сетях / А. А. Куликова // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2011. – № 2/3. – С. 14–18.
8. Овакимян О. С. Виртуальные социальные сети в ракурсе социологического анализа / О. С. Овакимян // Грані. – 2011. – № 2. – С. 68–71.
9. Стрючкова А. Г. Интернет как инновационный канал продвижения туристского продукта в социальных сетях / А. Г. Стрючкова // Сервис в России и за рубежом. – 2011. – № 6(25). – С. 1–9.
10. Ульянова А. И. Социальные сети как инструмент управления / А. И. Ульянова // Вестник Казанского технологического университета. – 2010. – № 8. – С. 125–128.
11. Социальная сеть [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
12. Социальные сети накрывают Украину [Электронный ресурс] // UBR. – Режим доступа : <http://ubr.ua/market/media-market/socialnye-seti-nakryvaut-ukrainu-125726>.
13. Прачук Н. Решение бизнес-задач в туристском и гостиничном бизнесе посредством социальных сетей [Электронный ресурс] / Н. Прачук. – Режим доступа : http://www.slideshare.net/web_kport/ss-14777766.
14. Федоренко А. Как бизнес использует социальные сети? [Электронный ресурс] / А. Федоренко // Консалтинговая компания «SOCIUM». – Режим доступа : <http://socium.com.ua/2011/07/how-business-use-of-social-networks>.
15. Проблемы, которые решаются в Facebook, иногда непонятно, как решать в реальной жизни: интервью с Натальей Прачук [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://biggggidea.com/practices/780/>.

УДК 338.486 (477.75)

Аджимет Г. Х., Ахметова В. О.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

У роботі розглянуті основні ресурси, що є перспективними для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу АР Крим, а також позначені головні проблеми даної галузі. Дано рекомендації щодо розвитку унікальних і перспективних туристичних ресурсів та просування нових видів послуг на півострові.

Ключові слова: рекреаційно-туристичний комплекс, унікальні ресурси, рекреаційно-туристичний

потенціал, проблеми, перспективи.

В работе рассмотрены основные ресурсы, являющиеся перспективными для развития рекреационно-туристического комплекса АР Крым, а также обозначены главные проблемы данной отрасли. Даны рекомендации по развитию уникальных и перспективных туристических ресурсов и продвижению новых видов услуг на полуострове.

Ключевые слова: рекреационно-туристический комплекс, уникальные ресурсы, рекреационно-туристический потенциал, проблемы, перспективы.

The paper discusses the basic resources that are promising for the development of recreational and tourist complex of Crimea, as well as identified the main problems of the industry. The recommendations for the development of unique and promising tourism resources and promote new services on the peninsula.

Key words: recreation-tourism complex, unique resources, recreation and tourism potential, problems and prospects.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економіки та активної тісної взаємодії держав рекреаційно-туристична галузь є однією з передових, що активно розвивається. Даний факт дозволяє говорити про актуальність дослідження питань, пов'язаних з вивченням туризму та рекреації, особливо в АР Крим. Крим є популярним місцем відпочинку як для українців, так і для громадян ближнього і далекого зарубіжжя, особливо для жителів країн колишнього СРСР. Туристична і рекреаційна галузі є одними з найбільш рентабельних і постійно розвиваючихся галузей господарства. Вони надають сприятливий вплив на функціонування основних секторів економіки: сільського господарства, виробництва товарів масового споживання, транспорту, зв'язку, торгівлі, будівництва, зайнятості, інвестиційної привабливості півострова і підприємницької діяльності. Саме тому розвиток Криму є пріоритетним напрямком державної політики.

Наявність численних рекреаційно-туристичних ресурсів і можливостей дозволяє розвивати туристичну інфраструктуру та санаторно-курортний комплекс. Республіка володіє значним потенціалом: рекреаційними ресурсами, зручним географічним положенням, унікальними природними лікувальними ресурсами, багатю історичною і культурною спадщиною. Однак, незважаючи на великі можливості і перспективи, існують проблеми, що ускладнюють розвиток і створення ефективного і конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного комплексу АР Крим.

Аналіз літератури. Проблемам розвитку рекреаційно-туристичного комплексу АР Крим присвячені роботи таких вчених, як Р. Ф. Аметова, І. В. Бережна, Т. А. Бровкіна [1], А. Г. Ганієва [2], Я. С. Коваль, А. В. Кудлай [3], В. С. Міщенко, С. Ю. Цьохла та ін. Разом з тим окремі питання з рекреаційно-туристичного комплексу залишилися невивченими.

Метою даної статті є визначення потенціалу,

проблем, а також перспектив розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Криму.

Виклад основного матеріалу. АР Крим має значні рекреаційно-туристичні ресурси, які роблять автономію унікальним і цікавим місцем відпочинку. Слід відзначити той факт, що близько 1/3 рекреаційних ресурсів України сконцентровані в Криму. Дані ресурси можна об'єднати в різні групи.

Історико-культурні ресурси. Археологічні та культурно-історичні пам'ятники Криму є вагомим чинником, що сприяє залученню туристів. Дані пам'ятники відносяться до різних історичних епох, цивілізацій, етносів і релігій. На території АРК знаходяться більше 11,5 тис. пам'яток історії, культури, архітектури, з них близько 150 історико-архітектурних об'єктів внесені в каталоги ЮНЕСКО [4; 5].

Найбільш унікальні з них – комплекс печерних міст і монастирів, генуезька фортеця, святі місця різних конфесій та ін., які використовуються як туристичні об'єкти. Унікальним є і те, що півострів населяє понад 100 національностей та етнічних груп, що дозволяє говорити про велику кількість культурної спадщини.

Ландшафтні ресурси. Курортно-рекреаційний потенціал Криму обумовлюється різноманітністю природних ландшафтів – від степових на півночі до покритих лісами Кримських гір у південній частині. Багатство Криму – це його клімат, для якого характерно багато сонця, тепла, світла, чистого повітря. Особливості циркуляції повітря в сполученні з впливом Чорного, Азовського морів та Кримських гір формують три основних кліматичних райони: степовий, гірський та південно-береговий [6].

Основні рекреаційні ресурси АР Крим знаходяться на територіях, клімат яких ідентичний середземноморському. На півострові є більше 500 пляжів, 5 ландшафтних зон, 3 кліматичні зони, 23 озера з лікувальними грязями, 23 розвіданих джерела мінеральної води. В даний час в Криму нараховуються 97 лікувальних, 158 оздо-

ровчих, 38 дитячих і 207 пляжів загального користування, а також 343 км берегової лінії, яка може бути використана під обладнання пляжних територій.

Територія має природні ландшафти: шість державних заповідників, 33 заказника, з них 16 загальнодержавного призначення, 87 пам'ятників природи, 13 з них загальнодержавного призначення, 10 заповідних урочищ та ін. Унікальними заповідними територіями є Великий каньйон Криму, найвищий на півострові водоспад Учан-Су (98 м), найбільша в Криму печерна система Кизил-Коба із загальною протяжністю галерей 13,7 км, стародавній вулканічний масив Карадаг, де охороняється більше 100 видів мінералів і гірських порід та понад 1000 видів рослин [4; 5].

Одним з туристично привабливих об'єктів півострова, безсумнівно, є Кримські гори. Це унікальний куточок природи, що відокремлює степові території Криму від південного берега і моря. Наявність такого унікального ресурсу дозволяє розвивати не тільки рекреаційний потенціал (як цілющого гірничо-морського повітря), а й екстремальні види спорту (наприклад, гірничо-лижні послуги, скелелазіння, походи) [3].

Лікувально-мінеральні ресурси. Кримський півострів має найбагатший рекреаційний потенціал. Високо оцінюється за світовими стандартами ринкова вартість мінерально-сировинних (бальнеогрязьових) ресурсів Криму, його пляжів і прибережних земельних ділянок. У даний час у Криму відомо 26 родовищ лікувальних грязей і ропи, а також понад 100 джерел мінеральних вод різного хімічного складу. 15 грязьових родовищ та 13 великих родовищ мінеральних вод віднесені до категорії лікувальних [6].

Територіальні ресурси. Крим має значні території курортного характеру. 13 регіонів Автономної Республіки Крим вважаються курортними: Роздольненський, Чорноморський, Сакський, Сімферопольський, Бахчисарайський і Ленінський райони, а також Євпаторійський, Ялтинський, Алуштинський, Судакський і Феодосій-

ський регіони, міста Саки і Керч. При цьому в Автономній Республіці Крим всього одне місто-курорт державного значення – м. Саки, хоча на статус територій-курортів претендують міста Ялта, Алушта, Євпаторія, Феодосія, Судак, Керч і ще ряд населених пунктів [4].

Наявність різноманітних туристських ресурсів, особливості наявної інфраструктури дають можливість розвивати в Криму нетрадиційні форми туризму: спелеологічний, скелелазіння, кінний, велосипедний, дельтапланеризм, гірничо-пішохідний, винні та мисливські тури, вертолітні екскурсії, прогулянки на яхтах, дайвінг, сільський туризм, науковий і автотуризм. У глибинних територіях розміщені невеликі (до 100 місць), малокомфортабельні об'єкти, хоча в цій «Кримській Швейцарії» є всі необхідні умови і ресурси для рекреаційного освоєння високого рівня [4–7].

Необхідно відзначити також наявність рекреаційних ресурсів. Так, на 1 вересня 2011 року в Автономній Республіці Крим працюють більше 3500 засобів розміщення: 656 зареєстрованих об'єктів, з яких 123 санаторію і 121 пансіонат з лікуванням, більше 3000 приватних домоволодінь з 10 і більше ліжко-місцями. За оцінками експертів, в автономії також працюють більше 10000 засобів розміщення до 10 ліжко-місць (приватні будинки і квартири). Всього в Криму нараховується понад 600 санаторно-курортних і оздоровчих установ, використовуваних як для цілорічного, так і для сезонного лікування і відпочинку на 155500 ліжко-місць. Санаторії та пансіонати з лікуванням складають 28% цих закладів та розташовані переважно на Південному березі Криму, а також на курортах Євпаторія, Саки, Феодосія. Усі санаторії Криму мають спеціалізацію, що залежить від особливостей лікувальних факторів місцевості їх розташування [5].

За офіційними даними по Україні, у 2000–2010 рр. спостерігалось зростання одноразової ємності в готелях для короткотермінового проживання на 83715 місць, в АР Крим цей показник становив 4482 (табл. 1).

Таблиця 1.

Місткість готелів та інших об'єктів для короткочасного проживання*.

Найменування	Одноразова місткість готелів					Середня місткість одного підприємства				
	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Україна	102906	106048	161955	174398	186621	79	86	102	104	108
АР Крим	11357	12710	14839	15324	15839	127	163	160	160	152
м. Севастополь	1251	1305	1315	1391	2949	142	131	120	107	140

*Складено авторами за даними [8, с. 135].

Кількість ліжок (місць) у санаторно-курортних закладах подано в табл. 2.

Таблиця 2.

Кількість ліжок (місць) у санаторно-курортних (оздоровчих) закладах*.

Найменування	2000 р.	2004–2005 рр.	2008–2009 рр.	2009–2010 рр.	2010–2011 рр.
Україна	501666	481527	453339	448558	445251

АР Крим	121576	127166	119556	120362	120203
---------	--------	--------	--------	--------	--------

*Складено авторами за даними [8, с. 58].

Наведені в табл. 2 дані показують, що кількість ліжок (місць) з 2000 р. по 2011 р. знизилася більш ніж на 1000 місць.

Як видно з вищезгаданого, АР Крим володіє значним ресурсним потенціалом для розвитку рекреаційно-курортного комплексу, а також великою кількістю унікальних ресурсів, які при правильному використанні можуть задовольняти потреби відпочиваючих. На жаль, незважаючи на весь наявний потенціал, у республіці є негативні тенденції та проблеми в області рекреаційно-туристичного комплексу Криму, а також не ефективно і не повне використання наявних ресурсів.

Однією з найбільш вагомих проблем є те, що в АР Крим, на відміну від Чорноморського і Середземноморського регіонів, які є основними конкурентами Криму, досі не існує якісного сервісу, що значно позначається на зниженні привабливості рекреаційно-туристичної галузі регіону. З кожним роком розрив з конкурентами курортно-туристичної сфери за якістю сервісу збільшується.

Серед основних проблем туристично-рекреаційної галузі регіону можна позначити наступні.

Відсутність нормативно-правової бази для реформування та розвитку рекреаційного комплексу Автономної Республіки Крим. Законодавством України не передбачені дієві важелі регулювання діяльності суб'єктів санаторно-курортної та туристичної сфери та приведення нормативної бази у відповідність до потреб туристичної та сучасними світовими стандартами в рекреаційній сфері.

Низький рівень розвитку інфраструктури. Велика частина туристичної інфраструктури республіки не відповідає сучасним вимогам, що призводить до неконкурентоспроможності рекреаційно-туристичного комплексу. У незадовільному стані знаходяться під'їзні шляхи (туристичні маршрути), пляжі, робота морських портів, аеропортів. Для модернізації санаторно-курортного комплексу АР Крим можуть бути використані різні фінансово-правові механізми, які до цих пір не використовуються повною мірою, такі як нормативно-правове забезпечення гарантій залучених інвестицій, податкові пільги для потенційних інвесторів, державні інвестиції, кредити ЄБРР, МБРР, МФК, спільна діяльність, оренда, кредити банків та інші.

Низька тривалість курортного сезону. Нетривалий туристичний сезон в Криму є основним чинником, що стримує подальший розвиток і поширення туризму на півострові. Дана про-

блема призводить до нерівномірності використання рекреаційного потенціалу АРК протягом року у зв'язку з невеликою тривалістю активного курортного сезону, а також нерозвиненістю курортної інфраструктури, зниження рівня економічної активності в суміжних галузях, а також зростання безробіття в міжсезоння.

На наш погляд, збільшити курортний сезон у Криму можливе за рахунок організації у весняно-осінній період міжнародних конкурсів, фестивалів, змагань, а також розподілу навантаження в різних курортних регіонах.

Незадовільна репутація про Крим як про дорогий курорт з низькою якістю обслуговування відпочиваючих. Одним з ключових пріоритетів у розвитку рекреаційно-курортного комплексу Криму є ведення розумної цінової політики. На жаль, про Крим склалося враження як про дорогий, але неякісний курорт. Найчастіше через це люди не лише з-за кордону, а й наші співвітчизники роблять вибір на користь іноземних курортів, де вони можуть відпочити за ці ж, або навіть менші гроші, але при цьому будуть забезпечені усіма умовами, послугами і повним комфортом.

Відсутність системної та ефективної іміджевої політики в рекреаційній сфері та недостатня реклама. Вирішення цього завдання не під силу ніякому туроператору, так як це завдання державного масштабу. Також до цієї проблеми можна віднести відсутність ефективних маркетингових програм з реклами та просування кримського продукту, участі в міжнародних туристичних виставках і конференціях. Одним з напрямків залучення туристів та обсягу надходжень до бюджету від рекреаційної галузі є активна реклама курортних регіонів, унікальності природного потенціалу та надання туристичних послуг за прийнятними цінами [1; 2; 4].

Скорочення обсягу державних закупівель у сфері санаторно-курортного лікування. Дана тенденція пов'язана з недостатньою завантаженістю санаторно-курортних установ відпочиваючими, нетривалістю туристичного сезону. З метою зниження таких тенденцій необхідно шукати альтернативні джерела заповнення санаторіїв.

Невідповідність міжнародним стандартам рівня професійної підготовки персоналу галузі. Оскільки робота у сфері обслуговування туристів вважається непрестижною, більшість працівників розглядають її як тимчасову, що призводить до відставання рівня обслуговування та сервісу. Дана проблема нерозривно пов'язана з проблемою низької тривалості курортного сезону на півострові, так як робота в сфері рекреації і

туризму вважається в основному сезонною.

Відсутність ефективних методик обліку статистичних даних та галузевого аналізу в сфері курортів і туризму. На сьогоднішній день проблеми статистичного обліку є визначальними у стратегічному плануванні розвитку курортних регіонів, розрахунків з підвищення прибутковості санаторно-курортних установ, плануванні просування туристичних послуг.

Збільшення техногенного навантаження на рекреаційні території АРК. Дана проблема проявляється у збільшенні обсягів господарсько-побутових відходів, рівня викидів транспорту в атмосферу, наростанні механічного порушення рослинності, ландшафтів, перевищенні водозабору мінеральних гідроресурсів та води для побутових і технологічних потреб та ін. Для впорядкування та ефективного використання необхідно розробити і впровадити екологічні, санітарні, інфраструктурні стандарти і норми рекреаційно-туристичних територій.

Нераціональне використання ресурсів прибережної зони. Незадовільний стан берегової лінії та пляжів, що призводить до зниження рівня використання цієї складової рекреаційного потенціалу АРК.

Руйнування та незадовільний стан об'єктів історико-культурної, архітектурної спадщини. За цих обставин є вимушені обмеження їх відвідування, або втрата ними туристичної привабливості.

Порушення унікальної флори і фауни, природних ландшафтів Криму. Ця проблема за відсутності системних кроків щодо захисту та відновлення даних ресурсів призводить до вилучення з туристичного обороту значної частки потенційно конкурентоспроможних туристичних і рекреаційних територій.

Посилення нерівномірності навантаження на рекреаційний потенціал АРК. У зв'язку з існуванням значних неосвоєних рекреаційних територій, неефективне використання туристичного потенціалу гірських, передгірних і степових районів при одночасному надмірному навантаженні південних, південно-східних і південно-західних районів Автономної Республіки Крим під час курортного сезону, а також низької тривалості курортного сезону. Рекреаційна діяльність формує загрози екологічної безпеки на території Криму, оскільки відсутня законодавча база щодо раціонального використання рекреаційно-туристичних ресурсів та їх відновлення [4; 5; 7].

Рішення основних проблем передбачається за допомогою реалізації Програми розвитку та реформування рекреаційного комплексу Автономної Республіки Крим на 2012–2013 роки. Дана програма спрямована на розвиток і популяри-

зацію санаторно-курортного лікування та оздоровлення. Фінансування здійснюватиметься за рахунок коштів бюджету Криму, місцевих бюджетів, коштів інвесторів, міжнародних організацій, ЄС. У 2012 р. виділено кошти у розмірі 46,333 млн. грн., в 2013 р. – 54,069 млн. грн.

Розвиток туристичної галузі передбачається за рахунок розробки таких завдань:

- спільних програм;
- нормативно-правових документів;
- надання інформаційної та координаційної підтримки місцевим органам влади в питаннях розвитку курортів і туризму;
- врегулювання діяльності власників приватних домоволодінь, що надають послуги тимчасового розміщення;
- активної участі в розробці та впровадженні нових стандартів туристичного обслуговування, санаторно-курортне лікування;
- проведення робіт з визначення медичного профілю курортів;
- створення консультаційної ради з питань розвитку курортів і туризму на території АРК;
- активної участі в розробці та впровадженні нових стандартів туристичного обслуговування, санаторно-курортного лікування;
- удосконалення методики галузевого аналізу згідно зі світовими стандартами;
- благоустрою та обладнання пляжів;
- розвитку інфраструктури для екологічного туризму, автотуризму;
- розвитку та просуванню культурно-пізнавального туризму;
- заходів з популяризації бальнеолікування, грязелікування;
- проведення міжнародних ярмарків, науково-практичних конференцій, форумів, фестивалів та ін.;
- проведення регіональних іміджевих заходів у сфері курортів і туризму;
- підвищення кваліфікації фахівців галузі, проведення форумів, науково-практичних конференцій, семінарів, тренінгів, курсів підвищення кваліфікації з питань курортів і туризму та ін.

Завдяки даній програмі будуть легалізовані приватні міні-готелі, що надають послуги з тимчасового розміщення відпочиваючих. За рахунок використання інноваційних методів управління курортними установами, збільшення тривалості курортного сезону, а також за рахунок підвищення кваліфікації персоналу туристичної індустрії значно зросте кількість відпочиваючих і надходжень до місцевого бюджету.

Наявність великої кількості рекреаційно-туристичних ресурсів (природні, ландшафтні, історико-культурні, територіальні та ін.) робить Крим унікальним і дозволяє розвивати диверси-

фіковані санаторно-курортний і туристичний комплекси. Крим має всі передумови для розвитку туризму на півострові, оскільки володіє дос-

татніми туристичними ресурсами різного характеру (музеї, печери, стежки, історичні пам'ятки) (табл. 3).

Таблиця 3.

Перспективи використання туристичного потенціалу в Криму*.

Категорія	Всього	Використовується	У перспективі	Найменування
Музеї: у т. ч. філії громадські	343 26 300	всі всі всі	–	красознавчі, історичні природничі, літературні художні національні музеї, заповідні
Печери	850	4	50	Червона, Мармурова, Еміне-Баїр-Хосар і Триокая
Стежки	16	4	11	Боткінська, Штангеевська в Ялті, Галіцина в Новому Світі, Карадагська в Коктебелі
Історичні пам'ятки	878	всі	–	культової, палацової, світської архітектури (171 міжнародного значення)
Природного характеру	2070	1020	1570	унікальні природні ландшафти, природний клімат
Антропогенного характеру	1080	310	920	винятковість
Разом	5237	2559	2551	–

*Складено авторами за даними [9].

Також слід відзначити той факт, що в регіоні необхідно розвивати унікальні та перспективні туристичні ресурси і просувати нові види послуг [3]:

- гірськолижний відпочинок в Кримських горах (Ай-Петрі, Ангарський перевал);
- скелелазіння (гори і каньйони);
- дайвінг (води південного берега півострова, бухти Севастополя);
- серфінг;
- SPA-процедури з кримськими мінеральними водами і лікувальними грязями;
- оздоровчі процедури за допомогою унікального кримського повітря;
- поєднання гірського, морського і хвої залежно від місця розташування рекреаційних об'єктів;
- унікальна багатонаціональна культура Криму (проживання на території понад 100 національностей, кожна з яких має свою власну культуру);
- особливості історичного розвитку Криму та ін.

Висновки. Визначені проблеми рекреаційно-туристичної галузі мають серйозний характер, стримують її розвиток і роблять неконкурентоспроможною порівняно з іншими світовими курортами (Туреччина, Єгипет та ін.). Всі проблеми вимагають подолання за допомогою цілеспрямованих і ефективних дій як держави, так і населення Криму. Модернізація рекреаційно-туристичного комплексу дозволить подолати кризові тенденції та відставання у розвитку санаторно-курортного і туристичного секторів ре-

спубліки з перспективою перетворення її в територію комфортного відпочинку, проживання та ведення бізнесу.

На наш погляд, для подальшого розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Криму необхідно проводити такі заходи:

- в повному обсязі використовувати наявний рекреаційно-туристичний потенціал;
- проводити ефективну маркетингову політику для залучення відпочиваючих в республіку;
- реалізовувати основні пріоритети розвитку рекреаційно-туристичного комплексу на практиці;
- підвищувати якість і конкурентоспроможність наданих рекреаційних і туристичних послуг;
- проводити ефективну державну підтримку підприємництва в галузі туризму та рекреації;
- максимально використовувати і робити акцент на унікальних туристичних та рекреаційних ресурсах (багатонаціональна культура, сільський туризм, гірськолижний відпочинок, скелелазіння, серфінг, дайвінг та ін.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровкина Т. А. Обоснование приоритетных направлений курортно-туристической деятельности АР Крым / Т. А. Бровкина // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Выпуск 10. Экономические науки. – Симферополь : НИЦ КИПУ, 2007. – С. 52–54.
2. Ганиева А. К. Вопросы рекреационно-туристического комплекса Крыма в контексте стратегии развития региона / А. К. Ганиева, Э. У. Карабаш //

3. Кудлай А. В. Стан, проблеми та перспективи розвитку туристсько-рекреаційного комплексу в Україні / А. В. Кудлай // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Выпуск 10. Экономические науки. – Симферополь : НИЦ КИПУ, 2007. – С. 150–153.
4. Програма розвитку и реформування рекреаційного комплексу Автономної Республіки Крим на 2012–2013 роки. Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/kgum/show/rb0631002-11>.
5. Автономная Республика Крым [Електронний ресурс] // Украина сегодня : каталог ведущих предприятий Украины. – Режим доступу : <http://rada.com.ua/rus/RegionsPotential/Crimea/>.
6. Курорты и туризм [Електронний ресурс] // Эдельвейс. – Режим доступу : <http://edelv.ru/index.php?year=2010&month=04&day=15>.
7. Стратегия экономического и социального развития Автономной Республики Крым на 2011–2020 годы [Електронний ресурс] / Совет министров Автономной Республики Крым. – Режим доступу : <http://www.ark.gov.ua/blog/2010/12/15/strategiya-ekonomicheskogo-i-socialnogo-razvitiya-avtonomnoj-respubliki-krym-na-2011-2020-gody/>.
8. Санаторно-курортное лечение, организованный отдых и туризм в Автономной Республике Крым в 2010/2011 году : статистический справочник / Главное управление статистики в Автономной Республике Крым ; [под ред. Н. А. Полонской]. – Симферополь, 2011. – 152 с.
9. Пути совершенствования развития международного туризма в Крыму [Електронний ресурс] // Туристический Вестник «Курская 10». – Режим доступу : <http://www.hotel-lh.ru/news-turizm/puti-sovershenstvovaniya-razvitiya-mezhdunarodnogo-turizma-v-kryimu.html>.

УДК 338.43:663.2.003.13

Бугара А. М.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИНОРОБНОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті позначена основна причина спаду виноробного виробництва України, надано наукові та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління виноробного виробництва.

Ключові слова: виноробство, підприємство, розвиток, винопродукція, інтенсифікація, диспаритет.

В статье обозначена основная причина спада винодельческого производства Украины, даны научные и практические рекомендации по повышению эффективности управления винодельческого производства.

Ключевые слова: виноделие, предприятие, развитие, винопродукция, интенсификация, диспаритет.

The paper outlined the main reason for the decline in the development of wine-making in Ukraine, given the scientific and practical recommendations to improve the management of wine production.

Key words: winemaking, the enterprise, development, wine production, intensification, disparity.

Постановка проблеми. Головною причиною спаду в розвитку виноробства України протягом останніх десятиліть з'явився вплив на економічний механізм виробників виноробної продукції двох взаємовиключних управлінських концепцій, що носять при цьому характер екстремальних крайностей. На первісному етапі мала місце тверда система централізованого планування й управління, що практично виключає економічну сутність механізму самоврядування.

І хоча дана система в основному сформувала в виноробстві необхідні виробничо-обслуговуючі, торговельні інфраструктури, що забезпечують практично всі стадії обороту винопродукції, механізм економічної взаємодії даних структур практично на ринкових принципах не працював.

Причина цього – зацентралізованість не тільки в управлінні виноробством в цілому, але й у внутрішньому управлінні. Це стримує ефективний розвиток внутрішньогосподарського антикризового економічного механізму виробничої діяльності, внутрішньогосподарського розрахунку на паритетних ринкових принципах.

Аналіз літератури. Проблеми економіки виноградарства та виноробства в Україні знайшли відображення в працях певної частини науковців, серед яких О. В. Короткова [1], Т. І. Ломаченко [2], Л. О. Миргородська [3], С. В. Прохорчук [4], В. А. Сафонов [5], Н. В. Сілецька [6], А. В. Тарасюк [7], Ю. В. Тінтулов [8], І. І. Червен [9], І. М. Яковенко [10] та ін.

Разом з тим недостатня теоретична та практична розробленість проблем підвищення ефек-

тивності управління виноробного виробництва, необхідність проведення більш глибокого аналізу та обґрунтування практичних заходів щодо розвитку з урахуванням регіональних особливостей, а також їх наукова й практична значимість визначили вибір теми статті.

Метою статті є розробка обґрунтованих наукових і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління виноробного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Проведення так званих ринкових реформ практично зруйнувало колишній адміністративний механізм управління, не сформувало дотепер діючі економічні важелі загальногосподарського й внутрішньогосподарського економічного управління, що забезпечує його антикризовий характер.

Власне кажучи це була не тенденція переходу, а демонтаж вже сформованих структур управління, виробничо-економічних і технологічних зв'язків без відповідної заміни ринковими структурами, що цілеспрямовано впливають на підйом економіки виробників виноробної продукції. Картину доповнила безсистемність у приватизації, тобто розпродаж суб'єктів у виноробстві, що остаточно позбавило державу не тільки діючих адміністративних, але й економічних важелів управління галуззю.

У підсумку виноградарство не тільки втратило генерального замовника на свою продукцію, але й стало жертвою розвалу фінансового регулювання виробництва, оскільки держава позбавила себе функцій щодо формування справедливих цін у товарообміні між виноробством та виноградарством, передоручивши це стихії некерованого ринку, а також звільнило себе від ефективної фінансової підтримки всіх виробників виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Спроба взяти в руки економічне регулювання виноробства через видання ряду нормативних актів за останні роки не дала потрібних результатів, оскільки їх осягла типова доля зависання при реалізації на практиці. З урахуванням накопиченого впливу колишніх двох етапів на стан виробників на сучасному етапі необхідно розробити найбільш діючу третю концепцію його розвитку. В основі її повинен бути багаторівневий, але комплексний і взаємозалежний підхід до економічного управління виробників виноробної продукції.

Першою його складовою повинно бути ефективно використання елементів досвіду колишніх двох етапів. Інакше кажучи, не огульно-бездумне заперечення всього, що нагромадилося в практиці виробників протягом багаторічного періоду, а розумне його сполучення з позитивними елементами розвитку виробників винороб-

ної продукції повинне бути складовою нового підходу.

Наступною складовою у новій концепції розвитку виробників виноробної продукції повинне бути гарантоване регулювання із беззастережною взаємною економіко-правовою відповідальністю за дотримання чинних нормативних актів. У цей час дія законодавчих, адміністративних актів спрямована переважно на вижимання відповідальності виробників виноробної продукції, а не держави.

Тому необхідно створення надійної, цілісної й безкомпромісної системи законодавчих актів, що регулюють економіко-правову сферу в системі взаємин виноробного підкомплексу і регулюючих органів, що гарантує невідворотність відповідальності будь-якої сторони при їхньому недотриманні.

Найважливішими тут повинні бути принципи й механізми протекціоністської підтримки виробників виноробної продукції, гарантії обов'язковості прийнятих рішень, особливо щодо дотримання відповідних бюджетних призначень, реалізації конкретних заходів щодо підтримки рівня цін, кредитування, оподаткування та інших заходів, що передбачені вже прийнятими законодавчими актами, особливо щодо реформування хронічно неплатоспроможних виробників виноробної продукції.

Разом з тим важливо, щоб регулювання не послабляло й не підмінювало б механізми ринкової конкуренції. Більше того, її дотримання повинне створювати умови для розвитку цих механізмів.

Інакше кажучи, необхідно раціональне сполучення типу балансової рівноваги, що координує економічне регулювання з основами ринку. Зрозуміло, що для цих цілей відповідно до діючого законодавства необхідно розробити взаємопов'язані державні програми на державному та регіональному рівнях.

У системі виробників виноробної продукції комплекс заходів необхідно розробити на двох рівнях: загальногалузевому, де план комплексного розвитку розробляється на рівні кожного підкомплексу й на рівні виробників виноробної продукції, де поряд з проблемами загальноекономічного розвитку потрібно визначити шляхи щодо формування й розвитку внутрішньогосподарського економічного механізму в умовах ринку. Ефективність вирішення даних напрямків можлива лише в тому випадку, якщо буде розроблено відповідний методичний підхід щодо реалізації основних ланок нової політики у виноробстві.

Виноробний підкомплекс АР Крим так само, як і господарюючі в ньому виробники винороб-

ної продукції не є ізольованою галузевою системою, а представляє собою її інтегруючу частину, на функціонування якої впливають певним чи-

ном як створені економічні умови, так і внутрішньогалузеві проблеми економічних взаємин (рис. 1).

Рис. 1. Наукова схема-гіпотеза удосконалення взаємодії партнерів виноробного під комплексу*.

*Складено автором.

У цьому зв'язку виникає необхідність більш докладного дослідження організаційно-економічних передумов, факторів умов і об'єктивної необхідності удосконалення взаємодії між державними органами.

Проблема підйому економіки виноробного виробництва є багатогранною, складною. У цьому зв'язку варто підійти диференційовано до кожної складової частини проблеми. Це обумовлено необхідністю чіткого розмежування проблем, які вирішуються місцевими органами. Ефективність вирішення проблем визначає, в остаточному підсумку, доцільність і напрямки реструктуризації взаємодії економічних, бухгалтерських і фінансових служб виробників виноробної продукції.

Дослідженнями встановлено, що виноробна галузь не зможе ефективно функціонувати, якщо не буде відданий пріоритет економіці, а не політиці. Для цього необхідно провести ревізію приватизації, скасувавши незаконні акти приватизації. На основі впорядкування результатів приватизації органам влади необхідно забезпечити укладання корпоративного договору між виробниками виноробної продукції.

Важливою умовою функціонування виноробного виробництва є визнання пріоритетності соціальної спрямованості ринкових перетворень. Колективи виноробних підприємств не переконати в корисності цих перетворень, якщо їх не забезпечать безкоштовною освітою, медичним обслуговуванням, пільгами по квартплаті тощо. Тут необхідне сполучення саморегулювання ринку із впливом на нього держави. Максимальне використання регулюючої ролі держави необхідно для запобігання надмірної поляризації суспільства, без чого будь-які схеми щодо виходу виноробного виробництва із кризи виявляться нежиттєвими.

Треба в найкоротший час у законодавчому порядку затвердити підхід щодо порівняльної економічної оцінки діяльності виробників виноробної продукції. Головна мета даного підходу – забезпечення прозорості й обґрунтованості змін у тарифних системах і, в остаточному підсумку, підвищення тарифів на міжгалузеві послуги.

У цей час кожне підвищення тарифів пояснюється різними причинами, що пов'язані з підвищенням власних витрат і витрат суміжників. І якщо виробники виноробної продукції в цілому

мають намір визнати пріоритетність соціальної спрямованості у формуванні ринкових відносин, необхідно максимально використовувати регулюючу роль держави для запобігання надмірної поляризації робітників в цілому. Важливим аспектом є поява лімітованого інтервалу-коридору в рівнях оплати праці високооплачуваних і низькооплачуваних категорій працівників.

Неодмінною умовою функціонування виноробного виробництва є розвиток ринку інвестицій. Поки що виробники виноробної продукції в цій сфері є неконкурентоспроможними й не можуть успішно боротися за інвестора, оскільки дана галузь не найпривабливіша для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Висновки. Встановлено, що виноробне виробництво є економічною системою, що постійно розвивається. Змістовна методологія дослідження ефективності управління виноробної галузі допускає розгляд законів становлення, функціонування та зміни наукових теорій. Ефективність управління виноробної галузі тісно пов'язана з дією ряду економічних законів, таких як закон межі виробничих можливостей, граничної продуктивності факторів виробництва.

Дослідження показали, що впровадження системи управління виноробного виробництва забезпечить поставки необхідної виноробної продукції у необхідній кількості в потрібний час і в потрібне місце за мінімальних витратах. Центральною ланкою даної системи є управління товарним і пов'язаними з ним фінансовим, інформаційним, матеріальним та іншим потоками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Короткова О. В. Включення України у світові інтеграційні процеси потребує значного підвищення конкурентоспроможності виноробної продукції /

О. В. Короткова // Стратегія розвитку України у глобальному середовищі : матеріали 2-ї міжн. наук.-практ. конф., 7–9 лист. 2008 р. – Сімферополь, 2008. – Т. 2. – 219 с.

2. Ломаченко Т. И. Роль винодельческой отрасли в экспорте продукции Крыма / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 1999. – № 17. – С. 378–380.
3. Миргородська Л. О. Деякі висновки з роботи виноградарсько-виноробних підприємств в сучасних умовах / Л. О. Миргородська // Аграрний вісник Причорномор'я. – 1998. – Вип. № 1. – С. 151–155.
4. Прохорчук С. В. Фінансова стабільність підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу: сутність та її складові / С. В. Прохорчук // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 68. – С. 175–178.
5. Сафонов В. А. Совершенствовать управление виноградарством и виноделием Крыма / В. А. Сафонов // Экономика и управление. – 2001. – № 5. – С. 22–23.
6. Сілецька Н. В. Теоретичні та методичні засади ефективного функціонування виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК / Н. В. Сілецька // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць. – 2003. – Вип. 26. – С. 138–141.
7. Тарасюк А. В. Перспективи розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України / А. В. Тарасюк // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць. – 2004. – Вип. 30. – С. 45–52.
8. Тінтулов Ю. В. Сучасний стан розвитку виноградарства та виноробства в Україні / Ю. В. Тінтулов // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2001. – Вип. 1. – С. 59–62.
9. Червен І. І. Основні напрями поліпшення економічних відносин виробників і переробників винограду / І. І. Червен, О. М. Гаркуша // Економіка АПК. – 2001. – № 8. – С. 19–22.
10. Яковенко І. М. Виноробство. Сільськогосподарська спеціалізація / І. М. Яковенко, А. П. Пергат // Атлас АР Крим. – К. : Інститут передових технологій, 2003. – С. 60.

УДК 338.48(477.75)

Ваниева Э. А., Аблаева С. Р.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДЕТСКОГО ТУРИЗМА В АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКЕ КРЫМ

Робота присвячена дослідженню сучасного стану дитячого туризму в Автономній Республіці Крим, а також визначенню перспектив подальшого розвитку даної галузі рекреаційно-туристичного комплексу.

Ключові слова: дитячий туризм, дитячі оздоровчі установи, дитячі санаторно-курортні установи, оздоровлення, відпочинок.

Робота посвящена исследованию современного состояния детского туризма в Автономной Республике Крым, а также определению перспектив дальнейшего развития данной отрасли рекреационно-туристического комплекса.

Ключевые слова: детский туризм, детские оздоровительные учреждения, детские санаторно-

курортные учреждения, оздоровление, отдых.

Work is devoted research of the modern state of child's tourism in Autonomous Republic Crimea, and also to determination of prospects of further development of this industry of recreational-tourist complex.

Key words: children's tourism, child care improving facilities, child care sanatorium facilities, improvement, rest.

Постановка проблемы. Произошедшие за последние десятилетия изменения в политическом и социальном укладе украинского общества выявили многочисленные недостатки в социальной сфере. Переход к рыночной экономике привел к перераспределению финансовых потоков в стране и резкому дефициту средств в области социального обеспечения населения. Эти негативные тенденции проявились и в области детского социального туризма: материальная база отдыха и оздоровления пришла в упадок, многие оздоровительные лагеря были закрыты или переданы коммерческим структурам.

В связи с уменьшением социальной защищенности и падением жизненного уровня населения, возрастающим объемом стрессовых факторов, неблагоприятной экологической средой наблюдается значительное ухудшение соматического и репродуктивного здоровья родителей, что сказалось и на здоровье их детей. Продолжается сокращение численности детского населения страны, пока еще не остановлен ежегодный рост заболеваемости детей.

Сложная ситуация, в которой оказались детские здравницы Крыма, требует активного вмешательства, так как вопросы оздоровления и отдыха детей имеют очень важное социальное и экономическое значение, являясь показателем уровня жизни населения и показателем развития региона.

Анализ научной литературы. Теоретические аспекты развития детского туризма нашли свое отображение в трудах таких зарубежных ученых, как Е. А. Маслакова [1], В. И. Криворучко [2].

Существенный вклад в исследование детского туризма в Автономной Республике Крым внесли работы А. К. Ганиевой [3]. Исследователь раскрывает проблемы управления развитием детских санаторно-курортных и оздоровительных учреждений в Автономной Республике

Крым, с последующей разработкой долгосрочных перспектив развития детских здравниц в рамках формирования общей концепции развития детского отдыха в регионе.

Вместе с тем проблемы развития детского туризма в Автономной Республике Крым, а также перспективы дальнейшего развития детского туризма как отрасли рекреационно-туристического комплекса региона в частности и Украины в целом не нашли достаточного освещения в экономической литературе.

Цель статьи – анализ современного состояния сети детских санаторно-курортных и оздоровительных учреждений Крыма, а также выявление перспективы дальнейшего развития данной отрасли.

Изложение основного материала. Автономная Республика Крым располагает значительными рекреационными возможностями, в основе которых лежат выгодное географическое положение, уникальные природные лечебные ресурсы, богатое историческое и культурное наследие. Здесь создаются объективные предпосылки для развития как рекреационно-туристического комплекса в целом, так и сети детских санаторно-курортных (оздоровительных) учреждений [4, с. 62].

АР Крым является ведущим санаторно-курортным регионом Украины, в здравницах которого проходят курсы санаторного лечения, медицинской реабилитации и профилактики заболеваний не только взрослые и дети из разных областей Украины, но и граждане, прибывающие с этой целью из других стран.

Сегодня на рынке детского туризма в Автономной Республике Крым работает значительное количество соответствующих учреждений разных форм собственности. Развитие детских оздоровительных учреждений Крыма по типам в динамике за шесть лет (2006–2011 гг.) представлено в табл. 1.

Таблица 1.

Развитие детских оздоровительных учреждений (лагерей) Крыма по типам в 2006–2011 гг.*

	Количество учреждений, ед.			в них мест**, ед.			Оздоровлено детей, чел.		
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Всего	640	638	665	33448	33313	32333	142837	149952	146844
Загородные	92	82	87	26740	26427	26773	83533	89308	85935
Санаторного типа	4	3	3	1760	1520	1520	6593	5654	7228
Труда и отдыха	5	4	3	430	460	263	1130	664	393

Отдыха для старшеклассников	6	5	5	762	212	220	914	302	442
С дневным пребыванием	469	484	505	х	х	х	39485	42532	42972
Профильные	36	28	35	1528	1318	1351	4724	3872	4220
Прочие	28	32	27	2228	3376	2206	6458	7620	5654
	Количество учреждений, ед.			в них мест**, ед.			Оздоровлено детей, чел.		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Всего	570	598	723	30744	34033	33516	115259	131478	165402
Загородные	80	55	56	25720	22019	22209	61732	54818	59254
Санаторного типа	3	3	3	1520	1410	1410	6231	5761	5031
Труда и отдыха	2	13	40	100	250	226	190	1203	3651
Отдыха для старшеклассников	3	1	1	190	98	98	332	126	103
С дневным пребыванием	438	441	547	х	х	х	38318	38791	70947
Профильные	23	52	46	1253	6722	6039	4266	15544	13099
Прочие	21	33	30	1961	2531		4190	8122	7803

*Составлено авторами по материалам [5–9].

**В детских оздоровительных учреждениях с дневным пребыванием места не учитываются.

Как свидетельствуют данные табл. 1, количество детских оздоровительных учреждений Крыма в 2006–2011 гг. варьировало в интервале 570–723 ед., но ощутимо сократилось количество койко-мест.

Динамика количества функционирующих в Крыму детских оздоровительных учреждений (лагерей) по типам показывает, что наметились определенные тенденции в изменении структуры этой сферы детского оздоровления. Можно за-

метить, что структура спроса и предложения в отрасли детского туризма является пропорциональной: растет популярность лагерей с дневным пребыванием, а доля загородных лагерей, санаторного типа и лагерей отдыха для старшеклассников уменьшается. Доля спроса и предложения на лагерь труда и отдыха растет [1, с. 16].

Развитие детских санаторно-курортных учреждений в АР Крым можно проследить в следующей динамике (табл. 2).

Таблица 2.

Развитие детских санаторно-курортных учреждений в АР Крым*.

Годы	Детские санатории		
	Количество, ед.	Количество мест (коек), ед.	Оздоровлено детей, чел.
2006	33	13800	85500
2007	29	13000	125600
2008	29	12600	137500
2009	29	12500	96400
2010	29	12200	96900
2011	29	12200	126488

*Составлено авторами по материалам [5–9].

Данные табл. 2 свидетельствуют о том, что в течение продолжительного периода количество учреждений данного вида остается неизменным (29 ед.). В 2007 г. в Крыму функционировало 33 учреждения. Количественные изменения в развитии детских санаториев влекут и качественные изменения: уменьшается количество койко-мест в них. Тем не менее, на количестве оздоровленных детей это сказывается незначительно. В 2012 г. в детских санаториях АР Крым имели возможность укрепить здоровье 126488 детей.

География предложений детского туризма в АР Крым обширна. Основными центрами детского туризма в Крыму являются Бахчисарай-

ский, Симферопольский, Ленинский, Черноморский, Сакский районы. Среди городов лидирующие позиции закреплены за Евпаторией, Ялтой, Алуштой, Феодосией. Евпатория – город-курорт со статусом Всеукраинской детской здравницы.

Основной характеристикой современного этапа развития детских санаторно-курортных и оздоровительных учреждений Украины, в том числе и Автономной Республики Крым, является наличие целого комплекса организационных, управленческих, экономических проблем, стоящих перед всей рекреационно-туристической сферой экономики [3, с. 62].

Образование независимой Украины и переход к новым экономическим условиям хозяйствования повлекли существенные изменения в организации управления детскими здравницами Крыма. Произошло изменение форм собственности детских оздоровительных учреждений: доля государственной собственности уменьшалась, тогда как росла доля частной собственности.

В рыночных условиях хозяйствования перспективы развития детских здравниц в Крыму следует рассматривать в спектре детского социального туризма и детского коммерческого туризма. Стратегия развития детского социального туризма лежит в плоскости политики государства, проводимой в сфере оздоровления и отдыха детей, реализуемой в виде ежегодной кампа-

нии, затрагивающей социально незащищенные категории детей. Коммерческий детский туризм подчинен рыночным законам развития туристической индустрии [10, с. 93].

На сегодняшний день детский социальный туризм входит в социальную политику как Украины в целом, так и непосредственно республики, и напрямую зависит от механизмов реализации программ по оздоровлению детей и объемам их бюджетного финансирования [11, с. 71]. Динамику объемов государственного финансирования детских оздоровительных кампаний летнего периода в Крыму можно проследить в табл. 3. Наглядно динамика объема государственного финансирования детских оздоровительных кампаний в Крыму отражена на рис. 1.

Таблица 3.

Объемы государственного финансирования детских оздоровительных кампаний летнего периода в Крыму*.

Годы	Всего, тыс. грн.	из них:				
		средства Государственного бюджета Украины	средства Автономной Республики Крым	средства Фонда социального страхования по ВУТ	средства городов и районов	внебюджетные средства
2006	13810,10	180,0	5703,0	2618,1	1789,0	3520,0
2007	19049,00	190,0	7928,1	4173,4	2755,6	4001,9
2008	23032,60	305,0	9044,3	3405,3	4139,7	6138,3
2009	26134,91	380,0	8842,4	7500,0	4436,1	4976,41
2010	29314,27	410,0	9397,9	8200,0	6056,56	5249,81
2011	30448,90	445,0	9953,4	9130,0	6760,3	4160,2

*Составлено авторами по материалам [12–15].

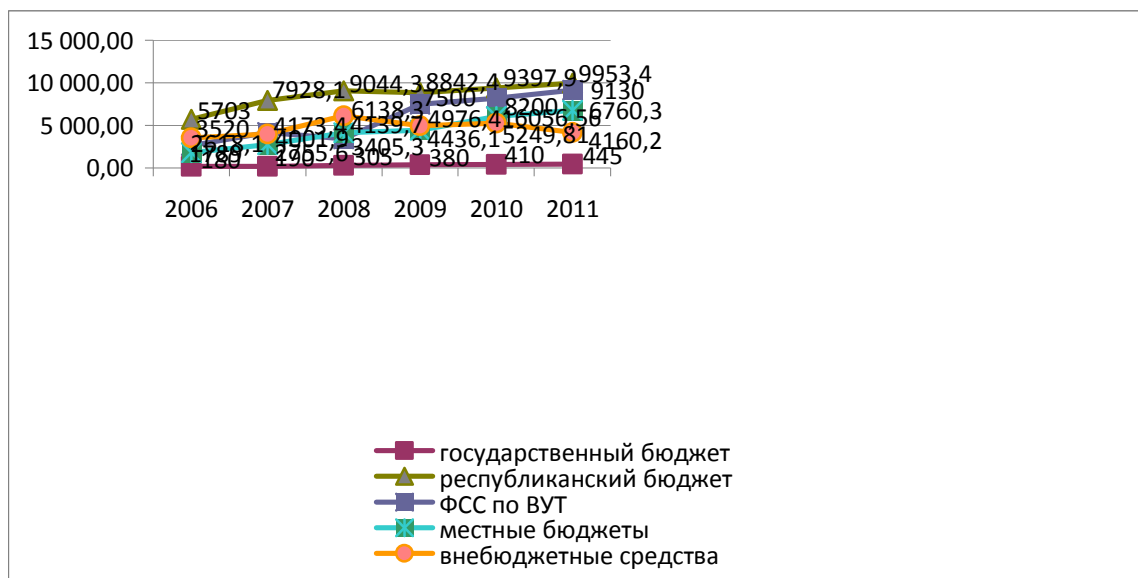

Рис. 1. Динамика объемов государственного финансирования детских оздоровительных кампаний летнего периода в Крыму.

Данные табл. 3 и рис. 1 свидетельствуют о ежегодном динамичном росте объемов финансирования государственных закупок в сфере детского оздоровления и отдыха в Крыму. Тем не менее, существующая динамика не дает ожидае-

мых результатов по выходу из кризиса детских здравниц, находящихся в собственности государства.

Основной проблемой остается вопрос об изыскании дополнительных финансовых ресур-

сов для реализации программ развития детского социального туризма. Объем средств, финансируемых из внебюджетных источников, сокращается.

Механизм распределения средств по детским оздоровительным учреждениям, которые получают государственный заказ на оздоровление детей, предполагает ежегодное проведение тендеров. Практика проведения конкурса не популярна для детских здравниц Крыма, как правило, по причине не прозрачности. Поэтому количество детских здравниц, желающих принять участие в проведении тендера, уменьшается [11, с. 72–73].

Кроме того, количество детских здравниц, которые находятся в частной собственности, растет, тогда как прекращают существование в основном детские учреждения для оздоровления и отдыха, которые принадлежат государственным предприятиям.

По данным Госкомстата АР Крым (табл. 2), за последние шесть лет количество загородных детских оздоровительных учреждений сократилось почти на треть. Остаются без развития дет-

ские оздоровительные лагеря санаторного типа. Проблема летнего отдыха детей решается благодаря открытию лагерей с дневной формой пребывания при городских учебных учреждениях, количество которых стремительно растет, хотя они не в состоянии обеспечить полноценный отдых и оздоровление детей и лишь выполняют функцию по организации досуга и занятости школьников [10, с. 94].

Другая проблема состоит в том, что даже при условии отдыха значительной части крымских детей, коечный фонд качественно можно заполнить только при условии реализации путевок на рынке. Именно поэтому многие здравницы разделили в цене путевок стоимость стандартного пакета услуг и так называемого дополнительного пакета, нередко включающего не дешевые экскурсионные поездки, посещения аквапарков и т. д. [11, с. 73].

Показатели фактических расходов на один койко-день пребывания в хозрасчетных детских санаторно-курортных (оздоровительных) учреждениях в среднем за год нами представлены в табл. 4.

Таблица 4.

Фактические расходы на один койко-день пребывания в хозрасчетных детских санаторно-курортных (оздоровительных) учреждениях.

	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Фактические расходы на один койко-день в среднем за год, грн.	123	134	142	195	183	211

*Составлено авторами по материалам [5–9].

Данные табл. 4 свидетельствуют о том, что происходит рост стоимости путевок. Так, один день пребывания в детском оздоровительном заведении в 2011 году стоил от 81 грн. в Черновицкой области до 211 грн. в Крыму, то есть путевка на 21 день стоила от 1700 грн. до 3843 грн.

Отсюда доступность летнего отдыха и оздоровления для украинских детей в отечественных здравницах, даже при оплате родителями четверти стоимости путевки, не столь высока. Цены опережают, таким образом, возможности бюджета компенсировать стоимость путевок. Поэтому, несмотря на рост ежегодно закладываемого бюджетного финансирования детских оздоровительных кампаний в Крыму, фактически возможность оздоровления получает меньшее количество детей, либо сокращается период путевки.

Наряду с существованием вышеперечисленных проблем особую остроту и опасность приобретает демографическая проблема в регионе. Наблюдается сокращение численности детского населения страны, пока еще не остановлен ежегодный рост заболеваемости детей.

Более того, за годы рыночных реформ в Украине катастрофически морально устарела, а в ряде случаев – полностью утрачена материально-техническая и физкультурно-спортивная база детских загородных оздоровительных учреждений [2].

Однако, несмотря на существующие проблемы, детский отдых и оздоровление являются одним из наиболее востребованных видов туризма в Крыму. Потенциал развития отрасли детского туризма в Крыму можно объективно оценить при помощи SWOT-анализа (табл. 5).

Таблица 5.

Сильные, слабые стороны, угрозы и возможности развития детского туризма в АР Крым*.

Сильные стороны	Слабые стороны
<ul style="list-style-type: none"> - выгодное положение относительно центров формирования детского оздоровления и отдыха; - благоприятные природно-климатические условия; 	<ul style="list-style-type: none"> - ухудшение целебных свойств природной среды Крыма за счёт загрязнения водного и воздушного бассейна;

<ul style="list-style-type: none"> - высокий бальнео- и грязелечебный потенциал для оздоровления детей; - сложившаяся сеть детских здравниц; - наличие развитого сегмента семейного и детского отдыха у моря; - развитая система инфраструктуры детского оздоровления и отдыха. 	<ul style="list-style-type: none"> - сезонный характер использования большинства ресурсов; - устаревшая материально-техническая база детских оздоровительных учреждений; - отсутствие маркетингового механизма привлечения на отдых детей из стран дальнего зарубежья.
Угрозы	Возможности
<ul style="list-style-type: none"> - правовая нестабильность; - неблагоприятный инвестиционный климат; - отсутствие прозрачности рынка детского туризма; - несовершенство политики ценообразования в отрасли детского туризма; - отсутствие квалифицированного менеджмента и маркетинга в сфере детского туризма; - недооценка значения детского туризма для развития экономики региона; - высокая степень морального и физического износа материально-технической базы учреждений детского оздоровления и отдыха. 	<ul style="list-style-type: none"> - совершенствование законодательно-правовой базы в сфере детского оздоровления и отдыха; - содействие привлечению инвестиций в отрасль детского туризма; - расширение сети детских здравниц, преимущественно с оздоровительной направленностью; - обеспечение прозрачности рынка детского туризма, создание четкого механизма распределения бюджетных ассигнований; - создание продуманной системы ценообразования, обеспечение доступности детского оздоровления и отдыха; - урегулирование деятельности обособленных структур в отрасли; - совершенствование работы по подготовке и переподготовке специалистов в отрасли.

*Составлено авторами по материалам [16].

Проведенный SWOT-анализ свидетельствует о том, что регион имеет достаточно хороший потенциал для качественного предоставления услуг оздоровления и отдыха детскому населению. Его использование существенно ограничивается действием ряда сдерживающих факторов, что обуславливает разработку направлений дальнейшего развития данной отрасли.

Выводы. Забота о здоровье будущего поколения является одной из приоритетных функций государства, поскольку вопросы оздоровления и отдыха детей имеют очень важное социальное и экономическое значение, являясь показателем уровня жизни населения и показателем развития региона.

Основной характеристикой современного этапа развития детских санаторно-курортных и оздоровительных учреждений Украины, в том числе и АР Крым, является наличие целого комплекса организационных, управленческих, экономических проблем, стоящих перед всей рекреационно-туристической сферой экономики. Несмотря на это регион имеет значительный потенциал для успешного и экономически обоснованного развития отрасли детского туризма.

С целью решения выявленных проблем необходимо комплексно подойти к организации детского отдыха в АР Крым:

- пересмотреть действующие нормы законодательства в части проведения тендерных процедур при аттестации детских учреждений отдыха и оздоровления, тем самым обеспечить прозрачность рынка детского туризма в

Крым;

- создать благоприятные условия для привлечения инвестиционных проектов с тем, чтобы способствовать созданию профильных и специализированных лагерей для одаренных детей, юных спортсменов, детей с ограниченными возможностями;
- обеспечить доступность массового детского отдыха всем слоям населения, не только за счет дотаций, но и за счет экономически обоснованных цен; приведение цен в соответствие качеству предоставляемых услуг;
- добиться снижения затрат на транспортные услуги, поскольку цены на билеты составляют значительную часть стоимости отдыха;
- в связи с возрастающей долей спроса и предложения на детские оздоровительные лагеря с дневным пребыванием и одновременным сокращением числа лагерей, непосредственно направленных на оздоровление детей (санаторного типа, загородные), необходимо обеспечить в лагерях обязательное горячее питание, а также организовать в них специальные оздоровительные смены;
- способствовать совершенствованию материально-технической базы учреждений отдыха и оздоровления детей; в том числе способствовать установке современных локальных систем хозяйственно-питьевого водоснабжения в лагерях, где отсутствует централизованное водоснабжение и используется привозная питьевая вода;
- внедрить в систему органов управления ре-

креационным комплексом современные управленческие технологии (электронных баз данных социально незащищенных категорий детей, что позволит организовать эффективное проведение оздоровительных кампаний);

- совершенствовать систему подготовки и переподготовки специалистов для работы в детских оздоровительных учреждениях.

Осуществление данных мероприятий позволит решить существующие проблемы в сфере детского туризма в АР Крым, а также наметит перспективы дальнейшего развития данной отрасли как особой ниши туристической индустрии как региона в частности, так и государства в целом.

ЛИТЕРАТУРА

1. Маслакова Е. А. Концепция управления развитием детского туризма в современных экономических условиях / Е. А. Маслакова // Вестник университета (ГУУ). – 2009. – № 17. – С. 36–39.
 2. Криворучко В. И. Социально-экономические проблемы организации детского оздоровительного туризма в России / В. И. Криворучко // Управление экономическими системами : электронный научный журнал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.uecs.ru/index.php?option=com_flexicontent&view=items&id=883:2011-12-21-12-27-03.
 3. Ганиева А. К. Реформирование организации управления детскими санаторно-курортными и оздоровительными учреждениями Крыма / А. К. Ганиева // Экономика Крыма. – 2004. – № 11. – С. 62–64.
 4. Цопа Н. В. Туристические возможности и основы перспективного развития территориально-рекреационного комплекса Автономной Республики Крым / Н. В. Цопа // Культура народов Причерноморья. – 1999. – № 6. – С. 451–453.
 5. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР Крим у 2006/2007 році : статистичний збірник / Головне управління статистики в АР Крим. – Сімферополь, 2007. – С. 82–84.
 6. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР Крим у 2007/2008 році : статистичний збірник / Головне управління статистики в АР Крим. – Сімферополь, 2008. – С. 121–122.
 7. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР Крим у 2008/2009 році : статистичний збірник / Головне управління статистики в АР Крим. – Сімферополь, 2009. – С. 134–135.
 8. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР Крим у 2009/2010 році : статистичний збірник / Головне управління статисти-
9. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в АР Крим у 2010/2011 році : статистичний збірник / Головне управління статистики в АР Крим. – Сімферополь, 2011. – С. 126–127.
 10. Ганиева А. К. Экономические аспекты формирования концепции развития детского отдыха и оздоровления в Крыму / А. К. Ганиева // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 68. – С. 93–95.
 11. Ганиева А. К. Состояние и перспективы развития детского туризма в Крыму / А. К. Ганиева // Экономика Крыма. – 2003. – № 7. – С. 71–74.
 12. Постановление Совета Министров Автономной Республики Крым «Об итогах организации отдыха и оздоровления детей в Автономной Республике Крым в 2006 году и ходе выполнения Республиканской программы отдыха и оздоровления детей Автономной Республики Крым на период до 2008 года» от 14 ноября 2006 года № 677 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/krym/show/rb0677001-06>.
 13. Постановление Совета Министров Автономной Республики Крым «Об итогах проведения оздоровления и отдыха детей в Автономной Республике Крым в 2007 году и задачах по организации и проведению летней оздоровительной кампании в 2008 году» от 27 ноября 2007 года № 771 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/krym/show/rb0771001-07>.
 14. Постановление Совета Министров Автономной Республики Крым «Об итогах проведения оздоровления и отдыха детей в Автономной Республике Крым в 2009 году и приоритетах оздоровительной кампании 2010 года» от 22 декабря 2009 года № 715 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/krym/show/rb0715001-09>.
 15. Постановление Совета Министров Автономной Республики Крым «Об итогах проведения оздоровления и отдыха детей в Автономной Республике Крым в 2010 году и об организации оздоровления и отдыха детей в Автономной Республике Крым в 2011 году» от 29 марта 2011 года № 115 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/krym/show/rb0115001-11>.
 16. Павленко И. Г. Стратегические направления развития рекреационного комплекса АР Крым / И. Г. Павленко // Экономика Крыма. – 2008. – № 23. – С. 73–78.

УДК 338.48

Ильясова М. К.

ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛИСТИКИ В СФЕРЕ ТУРИЗМА И ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА

У статті розкрито теоретичні положення з проблем регіонального районування в рекреаційній агломерації АР Крим. Запропоновано принципи регіонального районування готельних послуг на основі попиту, що вимагають різних підходів до регулювання ринку послуг з розміщення.

Ключові слова: готельні послуги, районування, рекреаційна агломерація, рекреаційна територія, рекреаційний регіон, рекреаційний комплекс.

В статье раскрыты теоретические положения по проблемам регионального районирования в рекреационной агломерации АР Крым. Предложены принципы регионального районирования гостиничных услуг на основе спроса, требующие различных подходов к регулированию рынка услуг по размещению.

Ключевые слова: гостиничные услуги, районирование, рекреационная агломерация, рекреационная территория, рекреационный регион, рекреационный комплекс.

This article deals with theoretical problems on regional zoning in the recreational agglomeration of the Autonomous Republic of Crimea. Principles of regional zoning of hotel services based on demand and requiring different approaches to the regulation of the accommodation services are given.

Key words: hotel services, zoning, recreation agglomeration, recreation grounds, recreational area, a recreation complex.

Постановка проблемы. Управление гостиничным бизнесом генетически обусловлено диалектическим единством полярных явлений – региональной заинтересованности и государственной значимости. Отрасль туризма в широком смысле, и гостиничное хозяйство в узком смысле, в отличие от других отраслей народного хозяйства специфичны в том отношении, что в значительной мере носят социально-ориентированный характер и не вполне могут регулироваться рынком. Принимая во внимание региональную специфику отрасли, это регулирование делегируется государством местным органам управления. При этом могут рассматриваться экономические аспекты регионализации, внешне-политические, этно-социальные, этнолингвистические.

Анализ исследований и публикаций. Вопросы регионального районирования посвящены работы О. Болдецкой, А. Голикова, А. Ковалева, О. Куценко, А. Лаврова, А. Маринич, А. Панкрухина, О. Шаблий и др.

Проблемы регионалистики нашли отражение, прежде всего, в нормативно-правовой документации в Украине, в англоязычной и переводной литературе зарубежных учёных: Р. А. Браймер [1], Ф. Котлер, Дж. Боуэн, Дж. Мейкенз [2] и др., в работах ряда российских авторов: А. Г. Самойленко [3], Д. К. Исмаев [4] и др., в трудах отечественных исследователей В. Евдокименко [5], Л. Левковской [6] и др. и в ряде публикаций преподавателей крымских вузов: А. Н. Бузни, М. П. Слесарева и др.

Целью данного исследования является проведение дескриптивного анализа существующих теоретических положений по проблемам регионального районирования и принятие их в качестве основных подходов в оценке распределения услуг по размещению, оказываемых в рекреационной агломерации Автономной Республики Крым.

Изложение основного материала. В раз-

личных изданиях по туризму отмечаются различия в толкованиях понятия «рекреационное районирование», что побуждает рассмотреть теоретические основы районирования, практическое применение и исторический аспект.

Необходимо в теоретическом плане определиться с понятиями рекреационного региона, его ресурсного потенциала и региональной системы; с понятием модели и процесса моделирования в рекреационной регионалистике; с местом внутреннего и иностранного туризма в системе организации туристических обменов; с составляющими туристического продукта для целей внутреннего и иностранного туризма; ролью регионального планирования внутреннего и иностранного туризма в системе региональной экономики; закономерностями, принципами и факторами размещения производительных сил в туризме; структурой, правовыми основами и экономическими механизмами регулирования рынка туристическо-рекреационных услуг на государственном и региональном уровнях; а также с целым рядом других проблем, связанных со сферой государственного регулирования, формированием региональной инфраструктуры региона рекреации и т. п.

Ряд ученых региональные проблемы рекреации объединяет в две группы: в зависимости от формирования потребностей в регионе и от особенностей ресурсной базы региона [7]:

- регионы, развитие рекреационного хозяйства которых определяется объёмами и структурой потребностей проживающего там населения (например, Донбасс с крупнейшими городскими агломерациями);
- регионы, специализация хозяйств которых задаётся имеющимися там ресурсами (например, Крым).

Как известно, районирование – это прием разделения территории на районы по определенным признакам, показывающим географическое распределение того или иного явления на терри-

тории [8]. Туристическое районирование в туристско-терминологическом словаре определяется как «процесс таксонирования территории, при котором таксоны идентифицируются на наличие у них особых рекреационных признаков» [9]. При этом районирование должно подчиняться следующим общим принципам:

- конструктивность – означает выбор районов-образующих признаков;
- объективность – признаки должны быть четкими;
- многоаспектность – проведение комплексного анализа;
- иерархичность – разделение территорий на зоны, подзоны, области, районы и т. д.

В условиях существовавшего ранее централизованного планирования в 1960-х годах государственными органами в разных масштабах осуществлялось курортологическое районирование, районирование по видам туризма. Районирование базировалось на распределении по территории туристско-рекреационных ресурсов и выявлении зон с наиболее благоприятными условиями развития туризма.

В 1970-е годы учеными Института географии АН СССР под руководством профессора В.С. Преображенского впервые было разработано комплексное рекреационное районирование СССР применительно ко всем видам туризма, которое отражало состояние и перспективы развития туризма на тот период.

В рекреационном районировании профессор Преображенский район определяет как территорию, однородную по характеру рекреационного использования и отличающуюся комплексом районообразующих признаков [8]:

- функциональной структурой, показывающей, на какой вид туризма ориентирована данная территория;
- степенью рекреационной освоенности (развитости) района;
- степенью открытости района;
- перспективностью района.

Функциональная структура района обусловлена рекреационными ресурсами, определяющими доминирующее направление туризма (лечебно-оздоровительное, спортивное, экологическое, культурно-познавательное). Различают районы монофункциональные, с ярко выраженной одной функцией (в Крыму к таким можно отнести, например, г. Саки, профилирующийся по грязелечению), и полифункциональные, в которых представлены несколько функций (например, южнобережье Крыма с разнообразной индустрией отдыха, лечебно-оздоровительными учреждениями, большим набором различного вида турпродуктов).

Степень развитости района характеризуется абсолютной рекреационной освоенностью территории, равной отношению суммарного числа мест в предприятиях отдыха к площади района. По значениям абсолютной освоенности районы делятся на развитые, средне- и слабо развитые. С первых десятилетий прошлого века развитие рекреационной сети шло в Крыму по нарастающей. Во время войны основная рекреационная сеть была разрушена, но в период восстановления народного хозяйства стала быстро возобновляться и активно расширялась. В настоящее время Крым как регион рекреации скорее можно отнести к среднеразвитым, если принять во внимание тот факт, что его рекреационные ресурсы используются ещё далеко не в полной мере. В частности слабо используется для развития организованного активного туризма территория горно-лесного заповедника. Отдельные регионы полуострова (особенно в степной части) можно отнести в отношении рекреации даже к слабо развитым, хотя и с определёнными потенциальными возможностями.

Степень открытости территории отражает процентное соотношение приезжих туристов и местных отдыхающих в учреждениях отдыха. По этому признаку районы делятся на открытые (число приезжих более 51%) и закрытые (число приезжих менее 49%). Данный признак связан не со степенью освоенности района, а по его функциональным возможностям и спросу. Так, популярное место отдыха симферопольцев в Николаевке можно отнести скорее к закрытому району, тогда как преобладающие районы Крыма являются широко открытыми, поскольку в период курортного сезона в основном заполняются приезжающими из-за пределов Крыма. Так, например, в один из наиболее заполненных рекреантами год (1989) соотношение постоянного населения и приезжих составляло, соответственно, в процентах: в Ялте 9,5 и 90,5, в Алуште – 6,6 и 93,4, в Евпатории – 10,9 и 89,1, в Саках – 17,7 и 82,3, в Судаче (район) – 6 и 94, в Феодосии – 15,6 и 84,4. В целом же по всему Крыму это соотношение составило 22,9% и 76,1%.

Перспективность района – это, пожалуй, важнейший показатель, связанный с планированием, при котором должны учитываться все детерминанты.

Основой для принятия управленческих решений по развитию туристической сферы служит рекреационное районирование. В границах территории (в данном случае Крымской автономии) необходимо выделить такие территории, потенциал которых в наибольшей степени отвечает задачам рекреации, это и составляет основную задачу рекреационного районирования.

Рекреационное районирование основано на комплексном изучении и оценке природно-географических условий и ресурсов территории, её хозяйственных и других особенностей. Поэтому развитие индустрии курортов, туризма и отдыха требует тщательно обоснованной оценки пригодности выбранной территории для этих целей [7].

Вообще территорию относят к рекреационной со следующими характеристиками:

- 1) выраженная курортно-оздоровительная специализация;
- 2) чёткая ориентация отраслей производства на обеспечение потребностей оздоровительных учреждений и отдыхающих;
- 3) значителен удельный вес населения, занятого в курортно-туристической отрасли в общей численности работающего населения.

Наличие выраженных данных признаков позволяет рассматривать территорию (или районировать и классифицировать её) как рекреационную.

Таким образом, рекреационный район можно охарактеризовать как значительную по площади целостную территорию (в нее, как правило, включены несколько территорий более низких таксонов). Это территория, которая отличается благоприятным для рекреации сочетанием природных условий, наличием рекреационных учреждений и имеющая ярко выраженную рекреационную специализацию [10]. Границы рекреационного района могут совпадать с границами территориального административного деления страны. Как рекреационную зону в целом воспринимают обычно и Крым, что, кстати, не лишено оснований, хотя пока курортная индустрия Крыма сосредоточена главным образом на побережье Чёрного моря.

Крым как рекреационная региональная агломерация (в том числе гостиничная агломерация) рассматривается в двух ипостасях: в целом как регион, характеризующийся всеми признаками региональности, выделяемый в географическом, экономическом и экономико-хозяйственном аспектах, и в членении его (деагрегировании), в свою очередь, на отдельные специфические районы, различающиеся комплексом рекреационных признаков: природно-климатическими микроусловиями, наличием рекреационных ресурсов, ёмкостью средств размещения, пропускной способностью туристических объектов и др. В основе данного подхода лежит признание уникальности каждой части территории, которой присуще свойство целого в самом строгом значении.

Выводы. Рекреационный район – это естественно-географическая неадминистративная

детерминированная система определённой части региона, имеющая специфические микроклиматические, природные, ландшафтные признаки, бальнеологические, культурно-исторические и иные рекреационные ресурсы, характеризующие специфику данной территории. Известно, что понятие региона, как и района, довольно относительно и зависит от масштабирования рассматриваемого объекта. Одна и та же территория может рассматриваться как район в рамках региона или как регион, включающий в себя определённое множество районов. Но суть выявления данного соотношения необходима для раскрытия всевозможных взаимосвязей в сфере их организации, управления и регулирования.

Основная задача регионального районирования состоит в повышении экономического потенциала, ёмкости гостиничных услуг в депрессивных районах за счёт развития системы отелей разнообразных по размерам, типу и виду для удовлетворения спроса различных сегментов рынка с дифференциацией цен на гостиничные услуги в зависимости от расстояния до главного объекта рекреационного внимания (море, туристический или развлекательный центр и т. п.), а также от качества предоставляемых услуг и с учётом допустимой рекреационной нагрузки.

ЛИТЕРАТУРА

1. Браймер Р. А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р. А. Браймер ; [пер. с англ.]. – М. : Аспект Пресс, 1995. – 326 с.
2. Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм : учебник для вузов / Ф. Котлер, Дж. Боуэн, Дж. Мейкенз ; [пер. с англ. под ред. Р. Б. Ноздревой]. – М. : ЮНИТИ, 1998. – 787 с.
3. Самойленко А. Г. География туризма : учеб. пособие / А. Г. Самойленко. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 368 с.
4. Исмаев Д. К. Краткий словарь технологических терминов международного туризма / Д. К. Исмаев. – М. : Высшая школа по туризму и гостиничному хозяйству, 2004. – 420 с.
5. Евдокименко В. Региональная политика развития туризма (методология формирования, механизм реализации) / В. Евдокименко. – Черновцы : Прут, 1996. – 288 с.
6. Левковская Л. Состояние и перспективы развития туризма и гостиничного бизнеса в Украине / Л. Левковская, Р. Чабан, Г. Мунин // Экономика Украины. – 2003. – № 6. – С. 31–36.
7. Бузни А. Н. Инновационные составляющие институциональной модели туристического комплекса / А. Н. Бузни, М. К. Ильясова, А. Н. Каталимова // Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління : матеріали 5-ї міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції, 3–9 листопада 2005 р., м. Харків / Українська асоціація

- «Жінки в науці та освіті», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2005. – С. 185–186.
8. Бузни А. Н. Проблемы регионального районирования рекреационных ресурсов в Крыму / А. Н. Бузни, М. П. Слесарева // Вопросы физической и духовной культуры, спорта и рекреации : сборник научных трудов / под ред. А. Н. Бузни. – Симферополь : Таврия, 2006. – С. 42–47.
9. Туристский терминологический словарь : справочно-методическое пособие / авт.-сост. И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М. : Советский спорт, 1999. – 664 с.
10. Преображенский В. С. География рекреационных систем СССР / В. С. Преображенский, Ю. А. Веденин. – М. : Наука, 1980. – 218 с.

НАШИ АВТОРЫ

Абдиева Гульшен Талытовна – студентка 4 курса специальности «Учет и аудит» Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Абдулгазис Венера Сеяровна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры экономической теории и международной экономики Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Абдуллаев Раит Алядинович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Абдулхайрова Эльзара Мусаевна – аспирант кафедры «Учет и аудит» Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Аблаева Севиле Ризаевна – студентка 4 курса специальности «Учет и аудит» Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Аблязова Севиле Абляевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Абрашка Ольга Викторовна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры международной экономики Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского, г. Донецк

Адаманова Зейнеб Османовна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры экономической теории и международной экономики Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Аджимет Гульнара Халидовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории и международной экономики Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Алимова Айше Эдемовна – аспирант кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Ахметова Весилия Александровна – студентка 3 курса специальности «Международная экономика» Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Бейлин Михаил Валерьевич – кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры финансово-экономической безопасности, учета и аудита Харьковской национальной академии городского хозяйства, г. Харьков

Белозубенко Владимир Станиславович – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры международной экономики Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского, г. Донецк

Бугара Алла Николаевна – соискатель кафедры экономики и организации предприятий АПК Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет», г. Симферополь

Ваниева Марьям Ризаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Ваниева Эльвина Ариповна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Ваниева Алиме Рустемовна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры экономики и менеджмента Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Верещагина Анна Валентиновна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, организации и планирования деятельности предприятия Харьковского национального экономического университета, г. Харьков

Ганиева Альбина Казимовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента Крымского экономического института государственного высшего учебного заведения «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», г. Симферополь

Жерновая Элла Владимировна – кандидат экономических наук, старший преподаватель Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Зиятдинова Нияра Раитовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории и международной экономики Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Ильсова Майя Казимовна – кандидат экономических наук, и. о. заведующего кафедрой гуманитарных и экономических дисциплин Экономико-правового факультета Национального университета «Одесская юридическая академия», г. Симферополь

Кальченко Тимур Валерьевич – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры международного менеджмента Государственного высшего учебного заведения «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», г. Киев

Керимов Асан Талъатович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Коваль Юлия Владимировна – аспирант кафедры налогов и фискальной политики Тернопольского национального экономического университета, г. Тернополь

Левина Юлия Николаевна – магистрант специальности «Учет и аудит» Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Мешко Наталия Петровна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры менеджмента и туризма Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара, г. Днепропетровск

Назаренко Галина Петровна – старший преподаватель кафедры экономической теории и государственного управления Крымского экономического института государственного высшего учебного заведения «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», г. Симферополь

Новиков Евгений Юриевич – аспирант кафедры международной экономики Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского, г. Донецк

Сейдаметова Лейля Диляверовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Сергиенко Валерий Игоревич – доктор экономических наук, профессор Института законодательства Верховной Рады Украины, г. Киев

Смуни Самир – аспирант кафедры международной экономики Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского, г. Донецк

Таймазова Элита Алимовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Тараруев Юрий Александрович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики предпринимательства Харьковской национальной академии городского хозяйства, г. Харьков

Фефелов Иван Валериевич – аспирант кафедры экономики, организации и планирования деятельности предприятия Харьковского национального экономического университета, г. Харьков

Челебджанова Эмилия Бахтияровна – аспирант кафедры учета и аудита Республиканского высшего учебного заведения «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь

Щитов Дмитрий Николаевич – аспирант кафедры менеджмента и туризма Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара, г. Днепропетровск

ДЛЯ ЗАМЕТОК

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*ВЧЕНІ ЗАПИСКИ КРИМСЬКОГО ІНЖЕНЕРНО-
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

Випуск 39

Економічні науки

(Мовою оригіналу)

Заступник головного редактора Абдуллаєв Р. А.
Відповідальні за випуск Фазилова А. Р., Аджимет Г. Х.
Верстка Халілаєва С. Н., Ібрагімова Е. Е., Ібрагімова А. В.

Підписано до друку 26.06.2013 р. Формат 60×84¹/₈.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. друк. арк. 12,43. Об'єм 14,75 друк. арк.
Тираж 100 прим.

Підготовлено до друку та віддруковано
у редакційно-видавничому відділі Науково-інформаційного центру
Республіканського вищого навчального закладу «Кримський інженерно-педагогічний університет»
95015, м. Сімферополь, вул. Севастопольська, пров. Учбовий, 8